

Kommunstyrelsen

Ånge kommuns svar på remiss gällande Vägledning för jordbruksmark i den fysiska planeringen i Västernorrlands län 7383-2023

Sammanfattning

Svar på remiss gällande *Vägledning för jordbruksmark i den fysiska planeringen i Västernorrlands län*. Remissen inkom till Ånge kommun 9 oktober 2023.

Syftet med vägledningen är att ge länets kommuner stöd kring hur jordbruksmark kan hanteras i den fysiska planeringen i enlighet med miljöbalkens 3 kapitel 4 §. Vägledningen är uppdelad i dels ett kunskapsunderlag, dels ett flödesschema.

Kommunens yttrande

Vägledningen har utformats med en god ambition att hjälpa kommunerna att hantera frågan om jordbruksmarkens användning i fysisk planering. Syftet är vällovligt och arbetet är väl genomarbetat utifrån flera synpunkter. Flödesschemat är förhållandevis enkelt och tydligt vilket är bra.

Kommunen vill dock framföra en del synpunkter på att utveckla underlagsmaterialet och även av argumentationen kring jordbruksmarken. Det är av betydelse att skrivningen på ett mer utvecklat sätt omfattar hela samhällsplaneringen.

Samhällsintresset

Det hade varit av stort intresse och mer användbart om det tydligare hade lyfts att frågan om väsentligt samhällsintresse är av större betydelse än bara jordbruksmarken i sig. Därför anser Ånge kommun att den första frågan att ställa sig inför annan användning av jordbruksmarken är om det är av väsentligt samhällsintresse, snarare än om marken är brukningsvärd. Det vill säga att den första frågan i flödesschemat bör vara om åtgärden är av väsentligt samhällsintresse. Frågan om samhällsintresse är också betydligt mer komplicerat än vad som lyfts fram i skrivningen. Bland annat sägs att jordbruksmarkens eventuella framtida betydelse ska belysas men man nämner inte att även - och kanske ännu mer - samhällsintressets framtida betydelse behöver belysas och vägas in i bedömningen. Långsiktig påverkan behöver alltså också göras för ortens och bygdens utveckling i övrigt.

Det finns planer där samhällsintresset är mycket stort. I de fallen är det tveksamt om det är någon mening med att lägga stort arbete på att bedöma brukningsvärdet.

Rent allmänt vill kommunen också framhålla att det ofta blir en obalans i råd om fysisk planering när *en* aspekt av den fysiska planeringen lyfts särskilt, det är då lätt hänt att många andra viktiga aspekter blir underordnade eftersom fokus inte är på dessa. Det är viktigt att komma ihåg att jordbruksmark alltid utgör *en av många aspekter* som ska tas hänsyn till vid fysisk planering. Fysisk planering handlar i grunden om hur vi bygger ett väl fungerande samhälle utifrån en mängd faktorer varibland jordbruksmark är en av många. Se bland annat PBL 2 kap 3§.

Väsentligt samhällsintresse - attraktivitet

Det finns många aspekter som också bör belysas vid en bedömning av samhällsintresset. Ett som inte nämnts är hur attraktivt ett visst bostadsområde kan bli i olika lägen. Det är av stor betydelse att man vid jämförelse av olika tänkbara områden för tex bostäder inte förringar betydelsen av utsikt, närhet till vatten mm. Att det är tekniskt möjligt att bygga på ett annat ställe är i sig inte alltid tillräckligt skäl för att flytta en bostadsetablering. Det är också så att även om en plats är tekniskt möjlig att bebygga är det inte säkert att någon vill bo där.

Åkermark som problem

I hela skrivningen så behandlas jordbruksmark som något positivt vilket det i många lägen också är. Men det finns också situationer då jordbruksmark - kanske främst i form av åkermark - utgör problem ur andra av samhällets synpunkter. Som exempel så kan fel skött åkermark innebära förorening av vatten som redan idag är förorenat. Det kan alltså vara en konflikt mellan miljö kvalitetsnormer, vatten och jordbruk.

Ett annat problem med åkermark är att den i vissa lägen kan hindra människors åtkomst till näraliggande natur. Stora delar av jordbruksmarken, främst åkermark och liknande, kan vara ett hinder för rekreation och naturupplevelser då de inte får beträdas.

Åkermarken ger ett öppet landskap, men den kan också kraftigt begränsa mindre samhällens möjlighet till utveckling. Vi kan se Fränsta i Ånge kommun som ett exempel på ett väl fungerande samhälle men ett samhälle som också behöver kunna växa och där människor behöver ha för fritid användbar grönska omkring sig, inte bara åkermark som inte får beträdas eller skog på andra sidan E14. Även närhet mellan bostadsbebyggelse och aktivt jordbruk kan vara ett problem på grund av störningar från

jordbruket. Det ger samma typ av problem som de flesta störande verksamheter det vill säga buller, lukt, transporter mm.

Aktiva jordbruk som potentiellt problem behöver också belysas i flödesschemat och i underlagsmaterialet.

Jordbruksmarkens ekonomi

I remissen sägs också att jordbruksmarkens ekonomiska möjligheter ska bedömas. Det förefaller svårt att förena med likhetsprincipen då kommunen i så fall även behöver göra sådana bedömningar för också andra näringsgrenar i samband med planändringar. Det brukar tydliggöras att kommunen inte ska bedöma olika näringsars företagsekonomiska förutsättningar utan att det gör näringslivet självt. Kommunen ska bedöma till exempel lämpliga placeringar och utformningar för olika verksamheter ur funktionella och störningsmässiga med flera praktiska synpunkter – inte hur de fungerar företagsekonomiskt.

Kompensationsytor och andra insatser vid planläggning av jordbruksmark

I Länsstyrelsens vägledning finns exempel på hur kommunen kan arbeta för att skapa kompensationsåtgärder när man tar jordbruksmark i anspråk. Här skulle vägledningen kunna innehålla fler goda exempel.

När man tar jordbruksmark i anspråk kan ytor lämnas för odling på den nya fastigheten. Partier för kolonilotter eller andra odlingsstråk kan planeras in i nya detaljplaner, nya parker skapas vilka kan omställas till jordbruk samt eventuellt hur kommunen kan arbeta med kompensationsytor i form av att till exempel rusta upp jordbruksmark som växt igen.

Översiktsplaneskedet

Översiktsplanen visar möjliga områden för exploatering men områdena skissas inte klara i samband med ÖP-arbetet, vanligen därför att områdena inte är studerade på den detaljeringsnivån som det skulle kräva. Därför kan det vara svårt att göra de detaljerade studier i Översiktsplanens miljökonsekvensbeskrivning som framförs i denna skrivning. Alltså är det ett arbete som vanligen återstår till detaljplaneskedet eller bygglovskedet.

Ånge som exempel på samhällsintresse

Ånge kommun kan vara ett exempel på de komplikationer som finns vid att göra bedömningen av jordbruksmarkens användning generell. Inledningsvis kan sägas i det sammanhanget att de planer som finns på utveckling av Ånge kommun i endast i begränsad omfattning berör brukningsvärd mark.

Ånge är en till ytan stor kommun men med en relativt liten befolkning. En befolkning som är bosatt på framförallt två något större orter och fyra mindre orter. Utöver det är befolkningen spridd i mindre byar och i enstaka gårdar och hus i landsbygd. Trots en befolkning på strax över 9000 invånare så har kommunen en för sin befolkningsmängd väl utbyggd service, både offentlig och kommersiell service. Det är då också givetvis av stor betydelse att kunna behålla och kanske även utveckla den servicen. Det kräver ofta att kundunderlaget kan öka, vilket innebär fler människor som bor så till att de utnyttjar den befintliga servicen. För att åstadkomma det behöver orter med god service kunna växa och växa i närhet av den befintliga servicen. Det innebär att det är ett väsentligt samhällsintresse att kunna bygga framförallt nya bostäder i nära anslutning till den befintliga bebyggelsen. Att bygga nya bostadsområden i Ånge kommun kan innebära ett lokalt tillskott om tex 5 bostäder vilket kan spela stor roll för ortens utveckling. Dessutom måste de lokaliseras till områden som är attraktiva för nya bostäder ur så många aspekter som möjligt: nära skola, matbutik, kollektiva transporter och då helst spårbunden trafik, fin natur, nära vatten, vacker utsikt mm. Det är helt andra förutsättningar än i närheten av större orter och städer. Alltså måste bedömningen av väsentligt samhällsintresse vara en lokalt förankrad bedömning vilket också lyfts i flödesschemat. Detta skulle dock kunna betonas mer och förtydligas.